Ч. 171 (10.848). Львів, четвер 5. серпня 1926 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Конфлікт між соймом і сенатом.

Конституційний конфлікт має усунути президент держави. — В четвер засідання сенату. — Мін. Суйковський про справу українського шкільництва.

Варшава, 3. серпня 1926.

Сьогодня відбулося у марш. сойму Ратая засідання, в якому взяв участь прем. Бартель, мін. справедливости Маковський і цілий ряд послів і сенаторів. Раджено над поладнанням конфлікту між соймом і сенатом, спричиненим відкиненням сенатських поправок до ст. 6 законопроєкту про зміну конституції. (Ця стаття говорить про прислугуюче президентові право видавати декрети, що малиб значіння законів). Погодилися на основну тезу, що всі зміни конституції вимагають в обох палатах кваліфікованої більшости двох третин голосів. Але висновки, які марш. сенату Тромпчинський витягнув з тої тези, ріжняться від становища, занятого маршалком сойму. А саме на основі розумування марш. Тромпчинського всякі зміни, ухвалені соймом в поправках сенату до законопроєкту про зміну конституції, повинні бути з черги розглянені сенатом і мусять мати його апробату. Натомісць марш. сойму стоїть на становищі, що децизія сойму, оскільки ходить про поправки, надіслані з сенату, є остаточна і як така не потребує ще одного розгляду сенату. В дискусії, яка вивязалася з цього приводу, не вдалося узгіднити обох відмінних становищ. Вияснилося тільки, що уряд годиться на становище марш. сойму, уважаючи, що вирішення цього спору належить тепер до компетенції президента держави.

Виходило би, що в найближчих днях президент держави видасть декрет про зміну й доповнення конституційного закону з 17. березня 1921, не чекаючи на заповіджене марш. Тромпчинським скликання на четвер засідання сенату і на його децизії в цій справі.

Міністерство скарбу подає до відома, що при плаченні податкових залеглостей речинець заплати зменшених кар за проволоку у висоті півтора прц. місячно продовжено до 15. ц. м. включно. В разі заплачення тих залеглостей в часі від 16. до 31. ц. м. треба буде заплатити за проволоку два прц. кари. Слід додати, що до залеглостей, вплачених перед 1. вересня, не буде дораховуватися надзвичайний 10-процентовий додаток.

Цими днями мін. освіти Суйковський мав розмову з представником польської агенції публіцистичної (ПАП), якому на перше питання: „Яке є становище міністра в справі українського шкільництва"? — сказав так:

„У цій справі я нікому нічого не обіцяв, бо не зношу непевних і неочеркнених обітниць, залежних сьогодня так дуже від границі, зачеркненої буджетом". Після того додав, що приготовляє вирішення низки справ, які досі відсувано на бік. Прямує до того, аби Українці мали всі степені шкільництва з університетом включно. Особливо справу університету хоче міністр рушити з місця; дотепер вона плентається по ріжних комісіях, а комісії проф. Суйковський боїться, як огню, бо найчастіше комісія така родить инші комісії або підкомісії і реалізацію проєктів відкладає в нескінченість. Накінець мін. Суйковський підчеркнув, що поки він буде кермувати освітніми справами, не може бути мови про якесь дразнення Українців і Білорусинів. „Подібна політика ослаблює маєстат Польщі і навпаки — дбалість про культурні потреби тих народів скріпить і піднесе її значіння".

„Studium Ruthenum" на овид!..

Львів, 4. серпня 1926.

З віродостойного джерела довідуємося, що теперішній міністр освіти проф. Суйковський приступив до творення „Studium Ruthenum" у Кракові. Як чуємо, мін. Суйковський вводить в життя це „Studium" виключно при допомозі такого випробованого „фахового дорадника", як д-р Роман Смаль-Стоцький, резиґнуючи тим разом зовсім з опінії і співробітництва навіть українських академічних кол. Зачуваємо також, що вистарчаючою кваліфікацією для одержання учит. посади в тому „Studium" має бути приналежність до „Towarzystwa miłośników języka polskiego" у Львові.

Балтійські держави і СРСР.

Ревель, 3. серпня 1926.

На вчорашнім засіданні парляменту лідер опозиційної партії праці Андерколп заявив, що з тайного архіву естонського посольства в Москві за урядування посла Бірка згинуло коло сто дуже важних документів. Заява ця зробила на парлямент сильне враження.

В тутешніх дипльоматичних кругах кружляють поголоски, що в звязку з аферою Бірка можна чекати відкликання всіма балтійськими державами своїх послів з СРСР і заміни їх новими особами.

Югославія погрожує Болгарії.

Льондон, 3. серпня 1926.

Кружляють тут сензаційні поголоски, що югославянський уряд повідомив европейські уряди й Лігу Націй, що в разі нового наїзду комітаджів на югославянську територію він видасть наказ своїм військам перейти негайно болгарську границю.

Біржа.

Гроші.

Вчора тенденція звижкова, пополудні доляр підскочив на 2—3 пункти.

Валюти: амер. доляр 9.10—9.12, канад. дол. 9.03—9.06, чеська корона 0.26—0.26·50, леї 0.00—0.00, франц. франк 0.22—.22·50, швайц. франк 1.70—1.75, англ. ф. 43.00—44.00, німецька марка 215.40.

Збіжжа.

Сильний попит на хлібне збіжжа, як і дотепер, на покриття краєвого запотребування. Брак довозу і непогода утримують ціни на високім щаблі. Тенденція стримана, настрій надалі сильний. Овес 27—2?.

Проти провокації.

Інтерпеляція ч. 742 посла С. Хруцького і тов. з Українського Клюбу до голови ради міністрів у справі провокаційних практик політичної поліції супроти українського населення, а зокрема супроти політичної партії У. Н. Д. О.

Від часу травневого перевороту далися чути в польській суспільности голоси про конечність зміни дотеперішнього курсу політики у відношенні до національних меншостей, а зокрема до меншостей територіяльних. Добре зрозуміла польська державна рація диктувала притягнення дотеперішньої меншостевої політики, що була ціла пересякла національним шовінізмом зпід знаку народової демократії. Народова демократія, ошоломлена травневим переворотом, не дала одначе справи за виграну і, передбачуючи можливість зміни дотеперішньої меншостевої політики, як один з наслідків моральної революції, з першого дня травневого перевороту стала робити в польській суспільности психольогічний ґрунт, щоб унеможливити новому урядові переведення його санаційних плянів у ділянці меншостевої політики. Найкращим засобом до того народова демократія уважала представити у відповідному світлі життя українсього народу. Розпоряджаючи цілим державним апаратом і маючи крім того в своїх руках більшу часть польської преси, народова демократія явно прямувала до того, щоби впоїти в польську суспільність ненависть і ворожість до всього, що українське. З тою метою народова демократія обсадила своїми людьми політичну поліцію і під її впливами діяльність тої поліції стала правдивим нещастям українського населення. Політична поліція кваліфікує кожний прояв життя українського населення як протидержавну діяльність. Органи державної поліції тероризували свого часу українське населення за підписування деклярацій з домаганням української мови навчання в народній школі. Є багато прикладів, що вони примінюють репресії навіть до освітньої діяльности українських культурних товариств і забороняють часто навіть курси для неграмотних та аматорські вистави.

Слід з притиском підчеркнути, що управителі політичної поліції в Польщі на територіях, замешканих українським населенням, є під впливом польської народової демократії і її ріжних легальних і нелегальних розгалужень. Наслідком того політична поліція, замість стояти на сторожі законів і розпорядків, уважає, що українське населення є виняте зпід права і що супроти нього вільно безкарно допускатися найріжнородніших вибриків.

Посли з Українського Клюбу звертали увагу дуже часто і нераз в інтерпеляціях, наглих внесках і промовах у соймі на цю провокаційну діяльність державної поліції, але, як досі, зовсім без успіху.

Тепер предкладаємо два факти провокаційної роботи політичної поліції, факти закросні на великі розміри, що мали місце на території Сх. Галичини.

В часі травневого перевороту дня 14. травня 1926 р. перевела політична поліція у Львові ряд сензаційних ревізій і арештувань серед українського населення міста Львова. Переведено тоді ревізію та арештовано генерального секретаря Українського Національно-Демократичного Обєднання Володимира Целевича, члена Центрального Комітету тогож Обєднання і начального редактора „Нового Часу" Дмитра Паліїва, урядника Т-ва „Просвіта" Петра Петрика, співредактора газети „Громадський Голос" Степана Кураха, Нестора Яцева і Ярослава Мареніна. Крім того переведено ревізію у бувшого шкільного інспектора Івана Ліщинського.

Вся т. зв. „народова" і жовта польська преса, інспірована поліцією, однозгідно виказує, що всі інформації походили з одного джерела, а іменно „Слово Польське", „Газета Цодзєнна", „Курєр Львовскі" та инші львівські газети вдарили на великий алярм і принесли сензаційні відомости про ударемнене українське повстання.

Для ілюстрації зацитуємо статтю „Газети Поранної" з дня 16. травня 1926 р. ч. 7779:

„Ударемнена спроба українського повстання". „Вчора зловили у Львові штаб української військової організації". Львів, дня 14. травня. Львівська політична поліція обсервувала вже від довшого часу скріплену діяльність українських таємних військових організацій, призначених до збройного виступу проти Польщі. Ці організації повстали ще 1920 р. і змінили по черзі свої назви: з початку „Волі", потім „Кума", а вкінці Української Військової Організації. Вони опиралися на трудовицько-фашистівську політичну українську плятформу, а тепер стали боєвим виразником „УНДО", т. є. „Українського Народньо-Демократичного Обєднання". В програмі діяльности тих боєвих організацій лежали саботажі, політичні вбивства, рабунки урядових кас і почт, при чому ті боївки не обмежувалися виключно до терену Сх. Малопольщі, але посувалися навіть до акції на західніх землях польської держави, як це доказує рабунок українських боївок, виконаний на почтову касу в Сремі познанського воєвідства. Накази одержувала військова організація з Берліна, а то від головного її команданта, якогось Коновальця, голосного провідника давньої „Волі", знаного співвиновника свого часу замаху на марш. Пілсудського. Накази ці йшли через Ужгород (Чехословаччина) за посередництвом якогось Стефанова". — „Збройне поготівля" Українців. — Львівська по-

Red. czas. „Dilo" Pr. 309/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 166 (10843) z dnia 30. lipca 1926 roku pod tytułem: 1) „Czerhowyj dokument doby" a) między słowami: sam tekt, a słowami: prusyly, b) między słowami: istorykiw, a słowami: Peresz za wse, c) między słowami: Pancyrsyje, a słowami: Ta pry, d) między słowami: ne można, a Polwerozenijam, 2) „Dopysy — Czortkiw" między słowami: byl ujat, a słowami: po cilim, tudzież 3) w dodatku do tegoż numeru w formie ulotki, podpisanego przez „Narodnja Organizacja Ukrainciw m. Lwowa" między słowami: „Ucrajince, a słowami: Jawitsia" zawierają ad 1) 2) i 3 zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 29. lipca 1926 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17 XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 30. lipca 1926.

Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 371/26 W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 167 (10.844) z dnia 31. lipca 1926 roku pod tytułem: „Zamach na swobodu adwokatskoho stanu" a) między słowami: aktu, a słowami: Myne, b) od słów: ta nyno, do końca tego artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 30. VII. br. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenia całego nakładu i wydał w myśl § 493. p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17 grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. t. j. zarządzenie za przekroczenie na grzywnę po 400 Zł. P. Lwów, dnia 31. lipca 1926. r.

Hawel.

зсіди під впливом нестримного, майже фізичного вибуху, а не внаслідок довгого, чисто інтелектуального процесу, коли якась ідея чи впійване на лету зворушення перетворюються в свідомо-обдуману поетичну форму. Цим він ріжниться від Л. Штафа або Жулавського; його стихійний бунт розбиває рямці ліричної поезії і розливається струменем благаючої псальми. Навіть сувора станца рветься від окликів, які заглушують мельодію. А характеристичне в нього це тому, що ніодин польський поет не задавав собі стільки труду, щоби жити у світі поетичних форм чужинних поетів і перетворювати їх невпинними перекладами. Його праця перекладчика, що нагадує невтомність Бальмонта, не навчила його як російського поета—мистецтва йти за якоюнебудь цікавою темою чи настроєм залежно від свого безпосереднього, первісного переживання.

Каспрович лишився довічним ліриком, дарма, що пробував своїх сил у прозі та драмі. Ці спроби були тільки доривочні, випадкові. Драма лишалась поемою, проза — поезією в прозі. Шелі, якого він перекладав з таким запалом і мистецтвом, був для нього імовірно найвищим прикладом поета, що лишаючи за собою світ найясніших ідей, знімається вище, коли переходить у сферу підхмарних летів і одним поглядом єднає краплю роси з несамовито горіючим щитом сонця.

Ніодин з поетів, стократно менших від Каспровича, не схоче йому заздрити творчих змагань, які були для нього надто часто мукою та проклоном. Але кожний з заздрістю глядітиме на велитенський труд Каспровича, що як перекладчик змагався з найбільшими архитворами: від Айсхиля, Еврипіда та Софокля через середновічну німецьку поезію та Шекспіра він пробивався крізь гущавину, де росли такі дуби як Гете, Байрон та Ібсен і такі ліяни як англійські та німецькі романтики! **Мих. Рудницький.**

По широкому світі.

Шестий міжнародній демократичний конгрес мира починається у Франції в містечку Бервіль. У ньому візьме участь кілька тисяч пацифістів з усього світа, між иншим 900 Німців. Поклик до конгресу підписало 114 визначних Французів, між иншими Еріо, Пенлеве, Кайо.

Американський секретар фінансів Мельон вів фінансові розмови в Парижі, а тепер їде в справі таких самих переговорів до Риму.

Паназійська конференція почала радити в Нагасакі при співучасти 50 делегатів з Японії, Індії, Филипинів, Сіяму та Кореї. Мета її — домагання для кольорових рас рівних прав з білою.

У Сирії трівають надалі бунти та заворушення. Є звістки, що Друзи воліли би визволитись з під мандату Франції в користь Англії.

НОВИНКИ.

— **Епідемії.** Громадяне Львова та околиці повинні звернути пильну увагу на деякі епідемії, заприличені в ріжних громадах. Червоний тиф панує у Грибовицях, Кульпаркові (заведення для божевільних), Замарстинові, Рісний польсоцин. Плямистий тиф у Солонці та Зимний Воді. Червінка у Кульпаркові, Скниловi, на Знесінні та Сиґнівці. Красуха (шкарлятина) у Малехові, Сєдлисках, Замарстинові, Кривчицях, Клепарові, Підсірних, Сокільниках, Скнилові, Зубрі, Звенячах, Зимний Воді, Сиґнівці, Ковалині, Подзині. Віспа у Красові, Кульпаркові та Любині. Найлекше ці недуги поширюються через куплю харчів від не[illegible] цих місць. Плямистий тиф [illegible] зустрічі з особ[illegible]

— **Злодійська хроніка.** У Бережанах і околиці вийшли наверх хабарницькі справки жидівських підприємців, що випікали хліб для військових касарень і були посередниками перед асентерунковою комісією, беручи за звільнення від військової служби по 150 дол. — 18-літній Мехель Куцер з Рави Руської не має ніякого пошанівку для своєї віри, бо користаючи з легкого доступу до львівської синаґоґи, від довшого часу крав звідти гроші, призначені для бідних, і деякі цінні предмети.

— **Непевні поїзди.** Біля Володимира Волинського пасажирський поїзд заїхав у насип, розбивши старі шини; причиною був сон обох машиністів, невідомо, з утоми, чи з пияцтва.

— **Зневохочені життям.** Епідемія самовбивств не слабне у Львові. 20-літня Рузя І., служанка при вул. Граничній 8, так обридла собі життя, що почала від ножа, яким хотіла вбити себе, випила денатурованого спірту, а врешті, коли це все не помогло, повісилась. Крім цього двох молодих людей пробували піти її слідами, один при помочі отрути, другий, як Петроній, перерізавши собі жили.

— **Ізраель Зангвіль,** визначний сіоністичний діяч і відомий англійський письменник, помер у Льондоні в 62 р. життя. Є він сином жидівського еміґранта з Польщі, який на старість переїхав до Палестини. Ізраель З., скінчивши фільософічні університетські студії, присвятився виключно літературній праці. Він був рішучим противником відбудови Палестини як жидівської батьківщини, ставлячись критично до її майбутнього розвитку. Його твори з життя жидівського ґетта у Польщі та Україні користувались великим успіхом в англійській мові та численних перекладах. Найвизначніші з них: „Мрійники Ґетта“, „Комедії Ґетта“, „Траґедії Ґетта“, „Король нуждарів“, „Сива перука“, „Плащ Ілії“, „Заблуканий у темряві“.

— **Світова хроніка.** Італійський уряд робить усякі труднощі своїм підданим, які хотять виїхати на вакації на чужину, і заводить тихий бойкот чужинних купелевих місць. — На території татарської республики в С. Р. С. Р. поширюється епідемія прокази. — В Одесі в народнім університеті, на виділі жидівських наук, створена нова катедра для дослідів над жидівською мовою. — 500.000 автомобілів нищиться в Зєдинених Державах щороку внаслідок катастроф і зужиття. — Генрі Форд у день своїх 63. роковин заявив представникам преси, що приготовляє новий тип літака, який буде такий дешевий як його автомобілі і зреволюціонізує воздушну комунікацію. — У державнім льондонськім музею „Вікторії та Альберта“ хтось украв незвичайно цінних 34 штук старинних золотих монет. Злодійство є сензацією, бо всі монети бережені день і ніч під склом вартовими. — У Брюселі скінчився міжнародній конґрес карного права, який приняв між иншим резолюцію про потребу завести у вязницях праці для арештантів в умовинах пів-свободи. — У франкфуртськім університеті якийсь Француз одержав степень д-ра фільософії за працю про фільософію мира та війни. — Віденський доктор Пеорія винашов спосіб приправлювати штучні носи зі слонової кости та срібних ниток, які можуть видержати найсильніші удари. Боксер Демпсі, який має ніс з парафіни, каже зробити собі в нього такий ніс.

— **Вищі технічні студії у Бельгії.** Диплом інжинира за два або три роки. Відділ електромеханіки. Механічна металурґія. Химія. Будова авт, літаків, залізних і бетонових будівель. Підготовчий відділ інжинірський для кольоніяльних і промислових справ. Курси денні та вечірні. Проспекти безплатно. Писати можна в усіх мовах на адресу: Institut Supérieur Technique Service G. Brd. Constitution 25. Liége, Belgien.

— **Чому вживаємо до осінніх засівів найрадше томасини?** Звісно, що всі наші ґрунта є убогі в фосфоровий квас. Навіз не має його у такій кількости, щоби можна осягнути належні збори, а коли ріллі бракне фосфорового квасу, ростина вповні не може розвинутися, творить мало і має зле наповнені зерна, а власне до витворення повних зерен вимагає ростина головно фосфорового квасу в виді томасини. Томасина надається як фосфоровий навіз найліпше під озимі засіви, її квасу вода цілком не змиває, а в виді легкім до засвоєння є він для ростин доступний. Крім успішного фосфорового квасу містить в собі томасина 45—50 прц. вапна, що для житніх ґрунтів, звичайно легких є дуже важне. Томасина є також одиноким і нічим незамінним навозом на тяжких і квасних землях, бо ж вапно відквашує їх, а тяжкі ґрунти робить грудчастими, а тим самим легкими для продуву. Незначний видаток на 150—200 кґ. томасини на морґ подвоює, а навіть потроює жнива. Треба тільки купувати правдиву томасину, яка мала би відповідну скількість фосфорового квасу. Цінники та інформації про штучні навози висилає за дурно та за оплатою фірма Йосиф Каррах у Львові. 1—1

Дописи.

Турка н/Стр. (*Аматорська вистава.— — 20-ліття учительської орґанізації.*) Монотонне життя нашого міста перервали в місяці липні дві події. І так: 12. липня загостив до Турки аматорський кружок самбірської філії „Просвіти“ і відограв знамениту комедію М. Еннекена „Двацять днів тюрми“ без найменшого закиду. Пп. С. Хомишинова і М. Коберський грали так чудово, що й фахові артисти не постидалисьб їх ролі. Жалко лиш, що задля зливного дощу, який тепер постійно, особливо літникам, дуже дошкулює — зібралося небагато публики, наслідком чого й вечерниці з танцями, які відбулися після вистави, зовсім не вдалися. Натомісць ювилейні сходини місцевого товариства „Взаїмна Поміч Українського Учительства“ в Турці випали завдяки енерґійному проводові п. Н. Шеремети в дні 31. липня 1926, не зважаючи на препогану непогоду, дуже гарно, бо учительство з турчанського повіту (близько 60 осіб) явилося майже в комплеті! Після промови голови організації п. Шеремети й після привітів, а саме п. Д. Великановича від львівської централі, о. І. Федевича від місцевої філії „Просвіти“ і д-ра М. Кондрата від турчанського Кружка У. П. Т. — виголосив п. А. Жилавий реферат про історію 20-літньої діяльности турчанської учительської „Взаїмної Помочи“. По дискусії замкнув провідник сходин цей скромний, але дуже симпатичний зїзд українського учительства нашого повіту. **Учасник.**

Всячина.

Університет на воді. Один з членів виділу міліярдового добродійного фонду Карнеджія, д-р Твінг, має гарну ідею. В осени цього року він збере 450 найкращих американських студентів і на спеціяльнім пароплаві влаштує 8-місячну подорож довкола світа. Буде це подорож наукова, отже на пароплаві йтимуть систематичні виклади під проводом професорів університету. Студенти та професори будуть дібрані так, щоби визначувались усіма фізичними та духовими прикметами, могли зжитись зі собою як товариші і користали з науки та досвіду у мандрівках. Корабель зупинятиметься в ріжних пристанях і професори разом зі студентами робитимуть прогульки по містах, щоби знайомитись зі звичаями даної країни. Корабель матиме весь можливий комфорт, починаючи від гімнастичної салі аж до бібліотеки. Студентів прийматимуть на підставі розписаного конкурсу, цебто лише найкращих з усіх американських університетів. І скажіть, будь ласка, як Америка не має водити всіх за ніс, коли так приємно вчиться розуму?

Нові книжки й видання.

КНИЖКИ:

Aleksander Mamczur-Ciodlewski, [illegible] PEREAT MUNDUS FIAT IUSTITIA. Z [illegible] Polskiej [illegible] Lwów 1926.

ЖУРНАЛИ.

НАША БЕСІДА. Ілюстр. двотижневик літератури, науки і суспільного життя. Рік III. ч. 14. Варшава—Львів—Луцьк—Холм. Зміст: Вол. Островський: На островах [illegible].—Книжник: Траґедія життя.—В. [illegible]: На Похороні.—І. Шумський: [illegible].— н. Д—ший: Українці в середньовічній Сорбоні. — Р. Шумський: Школа і радіо. — А. Карашевич: Н. народний мотив. — А. Кор—ський: З подорожі до Південної Америки.—П. Мечик: Мистецьке життя на Рад. Україні. — Ич: В авангарді слов'янства.—Подебрадець: З життя української Подєбрадської Господарської Академії в Чехословаччині. — Відгуки. — Література, мистецтво, наука.

ГОСПОДАРСЬКО-КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС. Рік V. Ч. 30 і 31.

MŁODY ROBOTNIK. Pismo tygodniowe dla wszystkich. Warszawa. Rok V. Nr. 3—4.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів. Ринок ч. 10.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Українська кооперація.

III. Моральні здобутки.

Довіря членів і кооперативна свідомість поширюється. Доказ цього — число членів в кооперативах. На 1. X. 1925 на кожну кооперативу випадало пересічно 108, а вже з 31. XII. 1925 пересічно 138 членів. Праця в цїли поширення кооперативної свідомости і технічного вишколення членів — управ кооператив І. ступня представляється чисельно на основі даних з 20 повітових союзів кооператив так: за 1925 календ. рік відбуто з рамени тих ПСК 135 кооперативних анкет, 938 організаційних поїздок, переведено 1297 люстрацій. Рівнож поширюється праця над піднесенням господарської культури села. По повітових осередках працює вже 8 агрономів, подаючи потрібні відомости з науки про сільське господарство, всякі поради, закладаючи досвідні поля.

Повертаючи до кооперативних анкет, слід завважити, що наради тих анкет мають більше торговельний характер при співучасти припадкового складу представників кооператив. За малими виїмками ПСК не скликують спеціяльних нарад, а зокрема: Президії Надзірних Рад, Контрольних комісій, склепарів, справників, книговодців, касієрів, службовиків і др. в цїли подавання їм — по попередній підготовці матеріялу нарад — інструкцій і вказівок, потрібних на ведення ріжноманітних агенд.

Також не звернено досі більшої уваги і недоцінено значіння товарових зворотів, цього найважнішого товчка і чи не найкращого матеріяльного засобу при поширюванні кооперативної свідомости. Товарові звороти ділають на бідне і зматеріялізоване населення в практичнім житті більше, чим ряд відбутих економічних віч, анкет, нарад і взагалі духових засобів пропаганди. В Ревіз. Союзі нема наразі статистичних відомостей про число кооператив, які видали за 1925 р. товарові звороти. На підставі помічень, пороблених ревізорами РСУК, стверджується, що з хвилею виплат товарових зворотів побільшується число членів, квоти уділів зростають і торги збільшуються.

Невідрадною появою в кооперативнім житті сільських установ є так звана деверція справників і склепарів з кооперативи, щоби заснувати в тійже місцевости приватне конкуренційне власне підприємство. Причини цього слідуючі: невідповідний добір осіб на становища завідуючих органів кооперативи і недостача контролі в їх діяльности.

Службовий апарат наших кооперативних установ ріжноманітний. По селах дуже мало кооперативних робітників з фаховим вишколенням і студіями. Навіть в 20 ПСК на 125 службовиків всего 51 має торговельне і кооперативне образовання. Шкода з цього для кооперативної організації велика. По селах незалежні члени управи і склепарі часто зміняються. На тім терпить тяглість праці і спаціялізація кооперативних робітників. Інтелєктуальний рівень склепарів по більшій части невисокий, хоч становища, які вони займають, є важніші, а й відповідальність велика (збереження запасу товарів, консервація, добір споживчих артикулів, безпосередній контакт з покупцями і пропаганда. Все це промовляє за тим, що на тих становищах повинні стояти одиниці з відповідним фаховим вишколенням).

IV. Матеріяльні засоби кооперативної організації і завідування фондами.

Під рукою у нас статистичні дати 857 кооператив І. ступня за р. 1925. З тих даних видно, що: резервові фонди тих кооператив виносять 634.258 зол., а уділи 504.257 зол. — разом власні оборотові фонди тих кооператив дають суму 1,138.515 зол. або пересічно 1.320 зол. Дочисляючи до цього виказані в білянсах за 1925 р. чисті зиски у висоті 460 зол. пересічно на одну кооперативу, побачимо, що безплатний власний оборотовий фонд виносить пересічно на одну кооперативу суму 1.780 зол.

Здавалось би, що при вищенаведеній самовистарчальности кооператив (споживчих відділів) власні фонди вистарчать на цілковите матеріяльне угрунтовання кооператив І. ступня, на матеріяльне угрунтовання ПСК і на закупно необхідної установки для власних підприємств. Тимчасом статистика виказує, що власні фонди не вистарчають кооперативам І. ступня до покриття біжучого запотребовання, бо з кінцем 1925 р. згадані 857 кооператив затягнули понадто кредиту 1,780 844 зол. або пересічно на одну кооперативу по 2.000 зол. При тім згадані кооперативи не вплатили до ПСК навіть статутом приписаної суми на уділи (половину власних уділів).

Причини цього є слідуючі: тоді, коли торги одної кооперативи на протязі трьох тижнів (3 тижні — це пересічний час одного обороту фондів, вложених в запас товарів) виказують 1000 зл., то запас товарів тих кооператив (після статистики) виказує пересічно 1.700 зл. на одну кооперативу.

Вправді, лядові довжники від 1. жовтня 1925 р. поменшилися (на 1. жовтня 1925 р. розборговано було 81 проц. власного майна), то всеж кооперативи виказують загальну в довжників суму 374.853 зл., або пересічно на одну кооперативу 460 зл. (25 проц. власних фондів). Одначе, зваживши відсутність кредитових установ по селах, можна в практиці боргування оправдати.

На недвижимости з кінцем 1925 р. видали згадані кооперативи суму 900.000 зл. Ціль гарна, а забезпечення фондів одно з найкращих. Одна лише замітка на тему будови, зглядно закупна недвижимостей, а саме, що кооперативи будують домівки не з лишків оборотової готівки, а за кредити, а друге — не угрунтувавши кооперативної будови у верхах (Повіт. Союзів і Краєвих Централь), заховують власні фонди в згаданих недвижимостях, простягаючи відтак руку по кредит до Централь вищого ступня. Почасти поступовання їх оправдане, бо мало котрі ПСК. звальоризували дотепер уділи, вплачені кооперативами І. ступня.

Власні фонди з кінцем травня 1926 виказують ПСК. на резервових фондах 25.000, на уділах 98.000, разом власного оборотового фонду мають 123.000 зл.

Чи таке має бути угрунтовання ПСК. зі сторони союзних кооператив? Як виказує статистика повітів, угрунтовання ПСК. повинно представлятися:

Кооперативи повіту Борщів виказують з 31. XII. 1925 на власних фондах (фондах резервових і уділах) загальну квоту 19.376.32 зл., зиску з 31. XII. 1925 загальну квоту 15.823.65 зл., а на уділи до ПСК в Борщеві вплатили ті кооперативи з кінцем травня 1926 року всього 5.743.54 зол.; Кооперативи повіту Городенка мають власних фондів 36.859.11, зиску 12.629, а на уділах в ПСК 2.725 зол.; Кооперативи повіту Заліщики на власних фондах 13.245, зиску 8.557, а на уділах в ПСК 965.92 зол.; Кооперативи повіту Копичинці на власних фондах 37.506 зол., зиску 15.354, а на уділах в ПСК 7.019.16 зол.; Кооперативи повіту Підгайці власних фондів 19.192, зиску 8.628, а на уділах в ПСК 4.822 зол.; Кооперативи повіту Станиславів, Товмач і Надвірна виказують на власних фондах 166.692 зол., зиску 48.094 зол., а на уділах в ПСК 12.189 зол.; Кооперативи повіту Тернопіль на уділах 79.410, чистого зиску 23.770, а на уділах ПСК 5.555 зол.; Кооперативи повіту Чортків на уділах 31.735, чистого зиску 14.395, а на уділах ПСК 5.626 зол. Разом кооперативи 8 повітів виказують з 31. XII. 1925 власних оборотових фондів 404.017 зол., зиску 147.252 а на уділи до приналежних ПСК вплатили з кінцем травня всього 44.649 зол., то є 11 проц. власних оборотових фондів. Якщо те саме відсоткове відношення має місце і в инших кооперативних округах (які статистичних дат не надіслали), тоді поручення Ревіз. Союза У. К. в напрямі складання половини своїх оборотових фондів кооперативами. І. ступня до ПСК не віднесли повного успіху.

Вправді, зріст загальної квоти уділів в 20 ПСК виказує з 38.786 (стан з 1. X. 1925) до суми 93.470, (стан з 30. V. 1926) — то всеж ті фонди не є вдоволяючі для ведення навіть господарсько-споживчих відділів при ПСК.

гетта, ухитрилися замазати своє галицьке походження. На запит, з якої країни походять, вони заєдно відповідають: „aus Kleinpolen", що викликує загальне здивування, бо ніхто не знає тієї славної країни. Але Жиди все-таки є невтомними і послідовними піонірами тієї абсурдної назви не лише в краю, але і за кордоном.

На тему жидівського засилля кружляють ріжні менше й більше дотепні жарти. Нпр. Жиди з обуренням відпирають видумку, немов би то в Карльсбаді було 100 процент Жидів. Це — мовляв — негідний, антисемітський наклеп, бо в Карльсбаді є лише 50 процент Жидів, а 50 процент Жидівок.

Як всюди, так і в Карлових Варах Жиди почуваються, як у себе дома. Формально взяли вони його в посідання після війни, уладивши там сіоністичний конгрес. Є це великий крок вперед, коли мати на увазі, що Карльсбад є розмірно не величким містом. На місце світової аристократії прийшла світова „демократія", яку всюди з великим успіхом репрезентують Жиди, а на „дипльоматичні сезони" заступили сіоністичні конгреси, в яких аж передивається політика і дипльоматія. Отже змінилися тільки люде і форми, але зміст лишився той самий. Щож? Tempora mutantur і не може бути инакше, тільки по лінії розвитку подій в Европі, „Weltbad" мусить належати до „Weltnation", яка має настільки вродженої „дипльоматичної" зручности, щоб відповідно до потреби виступити суцільно, або під фірмою ріжних державних народів.

(Продовження буде.)

Ян Каспрович.

Польська література запише цього року третю свою велику втрату. Каспрович, так само як Реймонт і Жеромський, помер дивним дивом безпосередньо після свого ювилею, проти якого не мав уже сил протестувати *). А протестувати мав би дві причини: раз, як письменник невичерпаної творчої енергії, що міг вірити у довгі літа свого дальшого розвитку, вдруге, як людина справжньої скромности, гідної великого творця.

Смерть Каспровича ворушить мелянхолійну рефлєксію, що щораз швидше вимирає покоління письменників, яких єдиною гордістю була мовчазна, самотня праця без думки про признання критики та оплески суспільности. Тип сучасного поета щораз більше звязаний з усіма нитками поквапної, настирливої реклями, що має ревом сурм випереджувати слав . Каспрович мав княжий жест перед вічністю; думки про славу залишав історикам літератури. Його вражав гомін усіх місць, де родиться стоуста опінія, і він утікав перед ним у свій захист пустельника.

Талановитий ученик Тена міг би при помочі відомої теорії про „середовище" відтворити всі нюянси творчости Каспровича, який, як декому могло би видаватись, ширяв тільки у міжзоряній просторонї, віч-у-віч з відвічними проблємами „чистої" душі. Каспрович є кришталевим зразком письменника, якого найглибша духова основа втягла в себе всі соки землі та біольогічної спадщини з клаптика, де він уродився. Ті риси зясував уже Пшибишевський у своїй студії про нього 20 кілька літ тому. Нахил до мелянхолії, фаталістична віра, нестримне завзяття, потреба йти в поривах до нестями — все це має спільне вибагливий поет, вихований на архитворах европейської літератури, з куявським мужиком.

Каспрович є письменником і людиною, наче різьблений з одного мармурового злому. Увесь світ своєї творчости він носить у своїй вдачі, за якою йде слухняно як кожний поет, що більш усього вірить голосам власного інстикту, побудників, — ніколи настроєвих примх. Його поезія родиться з безпосередньої розмови його самотньої душі, заблуканої у світі явищ, з природою. Його релігійні гимни є звеличуванням незбагнених тайн життя, а найбільше богохульні оклики сповідю наверненого грішника, що потрібує сповіди та віри, хоча би для менту полекші. Перша доба його творчости зі сильними соціяльними акордами є тільки спробою пошуканки за ідеалом. Каспрович не мав його ніколи у значінні суспільних провідних зір. Він глядів байдуже, як ріжні суспільно політичні напрямки охрещували його „своїм", і не мав потреби докопуватись у собі фільософічних ідей.

Инше діло, чи крім поеми „Христос", гимнів „Моя вечірня пісня", „Сальве Регіна" і „Кохання", аж до останніх його чисто народніх, свідомо примітивних лірик, можна найти кілька таких ідей, що дають право на назву суцільного світогляду. Хто не в силі зрозуміти вартости поезії без таких придорожних ліхтарень, може їх шукати і найде їх. Самому Каспровичеві вистачала свідомість, що коли він використає всі засоби своєї мови, щоби передати те, що в даний мент його хвилює, ідея вирине з твору так само природно, як природно виринав у нього хвилюючий почин. Каспрович має в собі патос Віктора Гюго і психольогію Верлєна, що творить найчастіше в обличчі гріха і під напором викидів совісти. Характеристичне в поезії Каспровича те, що він творив за-

---

*) Ур. у 1860 р. у Шимбожу, на Куявах, у селянській родині. Університетські студії кінчив у Липську та Бреславі. Пруський уряд засудив його на кількамісячну вязницю за соціялістичну пропаганду. В р. 1888 працював у „Курєрі Львівськім" разом з Франком. В 1905 р. призначений професором порівняних літератур у львівськім університеті. З його творів найчільніші: Z chłopskiego zakonu (1891), Chrystus (1890), Świat się kończy (1891), Anima lacrymans (1894), Miłość (1895), Krzak dzikiej róży (1898), Bunt Napierskiego (1899), Baśń nocy świętojańskiej (1902), Onącemu światu (1902), Salve Regina (1902), Uczta Herodjady (1905), O bohaterskim koniu i walącym się domu (1906), Bajki, klechdy i baśnie (1907), Ballada o słoneczniku (1908), Chwile (1910), Księga ubogich (1916), Sawitri (1917), Marchołt gruby a sprośny (1920), Mój świat (1926).

лиція ствердила, що останніми часами прийшли тою дорогою накази про перегляд людських сил і военного матеріялу. А останніми днями прийшов рішучий наказ змобілізувати поготівля для збройного наступу проти Польщі в звязку з внутрішнім розкладом, спричиненим варшавськими подіями.— Гаслом для збройного українського виступу мало бути вмашерування на польську територію Виленщини наступу литовських шавліс в, а на східних „кресах" Тютюнника і Коссака, командантів останків давньої закордонної української армії, що є нині під наказами більшовиків. Від полудня мали помагати тим диверзантам Українці в „Малопольщі". Мало це бути очевидно прелюдією до збройної інтервенції більшовиків, що тепер є у стані военного поготівля. Львівська влада безпеченства дістала докази на те, інструкції та докладний зміст наказів. Стверджено так ж, що в звязку з тими військовими підготованнями Українців відбувся вчора зізд около 100 делегатів УНДО. в салі Лисенка при вул. Шашкевича. Одначе поліція ввійшла на салю і збори розігнала. „Провідирі боївки зловлені". Тому, що на зібрання прибуло багато проводирів боївок, які дотепер старанно укривалися перед оком влади, перевела поліція цеї ночи цілий ряд арештувань штабу української військової організації. Між иншими арештовано Волод. Целевича, б. суддю, знаного зі справи вбивства пос. Твердохліба, який по тому вбистві втік до Америки, де збирав складки для українських військових організацій; Дмитра Паліва, редактора „Нового Часу", знаного зі справи Федака, що в звязку зі замахом на марш. Пілсудського був засуджений на кару $2\frac{1}{2}$ року тюрми і ту кару відсидів. Ред. Палів розвивав останніми часами особливо живу діяльність, зокрема в часі процесу Стан. Штайгера і в звязку з ним виїжав до Берліна, де порозумівався з Коновальцем. Далі арештовано Степана Кураха, також відомого зі справи Федака, в якого найдено тоді інструкцію організації „Воля" і який втік за кордон. Тепер є він у Львові співредактором „Громадського Голосу", повернувши в 1925 р. нелегально до краю; Івана Петрика, б. українського сотника, знаного зі справи Дайковського, якого Українці десигнували на комендата Львова; Нестора Яцева, теж б. сотника і замітного діяча; Павла Меркуна, б. офіцера австрійського і автора планів українських нападів на почтові амбуланси та урядові каси. Меркун утік свого часу за кордон і перед кількома днями приїхав до Львова та брав участь у вчорашньому зізді делегатів УНДО. Спаралізування небезпечної роботи. Крім вище названих поліція знає прізвища цілого ряду инших провідників, яких дотепер не вдалося придержати. Арештовання вчорашньої ночі паралізують цілу збройну українську акцію і усувають небезпеку, дійсно велику. Поминаючи вже обставини, що всякі, навіть найдрібніші виступи наших внутрішніх ворогів провокують збройну акцію сусідів, вже самі сили української конспірації були вистарчаючі, щоби спричинити багато клопоту в теперішній кризі організації. — Бо Українці зібрали в провінціональних місцевостях значніші запаси зброї, в тому багато машинових карабінів, перехованих ще з часу великої війни, а щодо боєвих кадрів, то опираються на організаціях „Луг", то є добровольчих пожежних українських сторожах, які є тільки легальною покришкою для давніх січових організацій, вони відбувають також військову муштру. З тими організаціями треба рахуватися, бо є їх у Сх. „Малопольщі" біля 800, тому й паралізування їх діяльности є особливо під теперішню хвилю незвичайно доцільним".

Такі і тим подібні сенсаційні відомости містила львівська польська преса на протязі кількох днів. Державний прокуратор пускав у світ ті несамовиті вісти, що могли занепокоїти публичну опінію. В дійсности в усіх тих доносах преси не було ні крихітки правди. В нікого не найдено ні одного набоя. Ніякі українські установи не були скомпромітовані. Цілий той алярм мав за ціль виправдати мнимою небезпекою припинення висилки військ до Варшави і спрямовання борючихся польських партій до боротьби з українським народом. Всіх арештованих випущено на протязі кількох днів на волю. Найцікавішим є факт, що нікого на поліції навіть не питали про яке-небудь повстання. Генерального секретаря УНДО. відставлено, вправді, до суду, але з донесенням, яке компромітує діяльність політичної поліції. Йому закинено, що він є правдоподібно автором відозви проти д-ра С. Даниловича, провідника угодової партії, яку то відозву видано ще в січні 1926 р. Крім того закинено секр. Целевичеві, що він є автором жалоб, вношених до Ліги Націй. Окружний карний суд у Львові випустив його по переслуханні на волю, а слідство припинив.

Але на тому не кінець. Ходять поголоски, що львівське воєвідство в звязку з арештованнями видало до всіх старостів обіжник з наказом догляду за членами партії УНДО і догляду за діяльністю гімнастично-пожарних товариств „Луг" і „Сокіл" і що це дало причину до переслідування всяких українських установ за їх діяльність.

Найцікавіше те, що коли випустили всіх арештованих на волю, скомпромітований відкривник буцімто українського повстання, шеф політичної поліції м. Львова надкомісар Мітлєнер лишається надалі на своїм становищі і його не взивали до відповідальности за свідому провокацію. Тепер від кількох днів, з приводу якоїсь відкритої шпигунської афери в Кракові, у всій польській пресі шаліє нова нагінка на українську партію „Українське Національно-Демократичне Обєднання" і взагалі на весь український нарід.

Пів-офіціяльна „Східна агенція" поміщує дня 23. липня сенсаційний комунікат:

„Шпигунська діяльність зосереджувалась в „Українсько-Нац.-Дем. Обєднанні", яке за постачувані матеріяли про польську армію діставала щедру заплату з Берліна. Фактом є, що ця організація, недавно ще зовсім бідна, видала на вибори 30.000 зол. Ця сума йшла з німецьких джерел. Арештовані члени „УНДО" цьому не перечать".

Ріжні денники: краківські, варшавські, львівські та познанські поміщують звістки ще більше сенсаційні. В дійсности у факті щодо звязку „УНДО" зі шпигунською аферою нема ні крихітки правди. До дня 26. липня веч. ні у Львові ні деинде инде не переведено ревізії ні в одного члена партії „УНДО", а тим більше нікого не арештовано. Останні ревізії переведено в осіб, які не належать до ніякої української політичної організації. Словом: усі ці вістки виссані з пальця.

Очевидячки, що всі ці звістки не могли появитись у пресі без інспірування їх політичною поліцією. Ген. секретар партії „УНДО" Володимир Целевич і співробітник часопису „Громадський Голос" Михайло Курах можуть у кожній хвилині доказати, що політична поліція передала папери, що взяла у них в маю 1926 р. підчас ревізії, до редакції „Слова Польського" та „Газети Поранної" для вжитку, замість звернути їм їх, коли їх випустила на волю. Ті папери не мали ніякого відношення до якоїсь каригідної діяльности, а торкались тільки внутрішньої діяльности політичних партій. Коли політична поліція м. Львова зраджує представникам преси урядову тайну, то не можна дивуватись, що вона інформує пресу провокаційним способом.

Пресова кампанія проти „Українського Народньо-Демократичного Обєднання" і проти українського громадянства є інспірована польською народовою демократією при активній помочі політичної поліції і має на меті припинити всякі реформи уряду супроти українського населення та найти нові мотиви для терору українського населення. З ріжних частин краю одержуємо звістки, що саме на провінції відбуваються масові ревізії, навіть в освітніх товариствах „Просвіта". Органи державної поліції конфіскують нпр. у рогатинськім повіті книжку проф. празького університету Степана Рудницького „Україна — наш рідний край", хоча ця книжка видана у Львові та перейшла цензуру.

З огляду на змальований стан справи ясно, що про ніяку зміну поведінки уряду супроти українського населення не може бути й балачки, як довго з політичної поліції не звільнять людей, що стоять на послугах польської ендеції та вишукують найріжнорідніші причини, щоби цькувати на українські товариства та населення і переслідувати їх.

Не може бути так довго балачки про моральну санацію бодай у примітивних межах, як довго не переведеться реформи політичної поліції in capite et in membris і не звільниться з них осіб, які стоять на становищі, що українське населення находиться поза законами.

Подаючи до відома Голови Ради Міністрів цей стан справи, підписані звертаються з запитом:

Чи п. премієр зволить звернути увагу на діяльність політичної поліції і чи готов ужити відповідних засобів направи?

Ф. Ф.

Світовий живець.

Карлові Вари, в липні 1926.

(Продовження).

Очевидно, задалеко завела б нас зупинка над взаємовідношенням світових можновладців до світового „баду". Одначе фактом є, що там найрадніше вони приїжали і там найбільше їх ждали. Ця туга за коронованими головами, а радше за їх кишенями ще й досі проявляється у Карловарців в означуванні... цін за помешкання, харч і т. и.

Карльсбад в минулому мав щастя не лише до пануючих, але й до коронованих та некоронованих дипломатів. Тут частенько завязувались не лише любовні інтриги, але й розвязувалися складні політичні питання. Перед війною був у Карл. Варах окремий „дипломатичний" сезон, в якому коварні дипломати менше випивали гарячої карловарської води, а більше пускали її в світ через газетні рури. Відомо між иншим, що тут Едвард VII. сціпив і умічнив „потрійне порозуміння", яке під назвою „антанти" розгромило у великій війні центральні держави. Але всьому приходить кінець. Прийшов кінець і „дипломатичному сезонові". А довершили цього діла... українські дипломати, коли в р. 1919 під проводом тодішнього міністра закордонних справ Володимира Темницького з усіх усюдів зібралися в Карльсбаді у Пуппа, щоби ратувати Українську Народню Республику. Ясно, що У. Н. Р., не вважаючи на своє жагуче бажання, вони не врятували, але зате значно підтримали фінансово Пуппа, який на наших дипломатах старався відбити свої втрати за час світової війни. Від того часу не лише розвіялися українські дипломати, але й „дипломатичний" сезон у Карльсбаді. Sic transit gloria mundi.

Тепер з коронованих голов зачепилася об Карл. Вари тільки югославянська королева, який то факт проголосила світові як великий здобуток і незвичайну подію демократично-республиканська чеська преса. З відомих політиків лікується в Карльсбаді тільки старий Пашіч, і то лікується може не так на шлункові недомагання, як радше намагається прийти до себе від болячок югославянської політики.

Та відсутність коронованих голов, і дипломатів і двірських фаворитів не відібрала Карл. Варам „ранги" Weltbad-у. Хвиля демократизації залила і цей осідок королів, князів, графів і їх прислужників. На місце змиршавілої аристократії прийшли численно до Карльсбаду представники могутньої світової демократії. Прийшли вони не одинцем, а всею громадою з усіх країн, з усіх кінців світа, з широких континентів, ізза гір, рік та океанів; прийшли нові володарі, щоби заняти місце старих, повалених і спорохнявілих предстолів. Тією світовою нацією, що сьогодня всевладно розсілася у Карлових Варах, — є Жиди. Без пересади можна твердити, що відсоток Жидів у Карлових Варах під теперішню пору досягає 70%. Зявилися вони тут із усіх країн, із усіх частин світа, щоби при допомозі свого капіталу взяти в своє посідання цей світовий живець. Розуміється, вже і в довоєнних часах відсоток Жидів у всіх живцях був дуже значний, але тепер після загальної руїни і в час великої економічної скрути в цілій Европі він іще більше кидається у вічі. Саме тоді, коли всі народи незвичайно багато втрачали в наслідок війни і повоєнної метушні в людях і матеріяльних добрах, Жиди всетаки виходили побідною рукою. Вони — як світова нація — втрачаючи в одній групі держав, зискували в другій, а опісля, коли ураган руїни пронісся над всією Европою, вони зискували як Американці, як союзники і члени британської імперії. Крім того при відомій солідарності і подиву гідній взаїмодопомозі Жидів всіх країн і всіх континентів Жиди в розмірно короткому часі вспіли в значній мірі вирівнати втрати там, де вони були неминучі. І тепер зявилися вони у всіх европейських середовищах як побідники, як ті, що найскорше зуміли прийти до економічного здоровля після руїнницької fatamorgan-и. І в Карлових Варах розгромлену коронованою і гербованою аристократію заступив — як кажуть — „золотий інтернаціонал", заступили Жиди з цілого світа, виступаючи під іменем всіх державних народів. Особливо східні народи: Москалі, Поляки, Румуни, а також Мадяри заступлені майже виключно Жидами. Слідкуючи за „Kurlist-ою", в списку гостей, що приїхали з С. Р. С. Р., я найшов тільки одного одинокого Володимира Немировича-Данченка, директора театру в Москві, який не скидався на Жида. Теж саме приходиться сказати про гостей з Польщі. Можна сміло твердити, що Поляків-арійців нема під теперішню пору (на яких 12 тисяч гостей) більше, як Українців. А наш гурток складається з шести осіб (пос. Чучмай, дир. Саєвич, д-р Лев Бачинський з донечкою Софією, дир. М. Турчин з Тернополя і автор цих рядків).

За те число гостей з границь сучасної Польщі йде в сотні осіб. Розуміється, годиться зазначити, що Жиди не лише мають своєрідну амбіцію в тому, щоби бути всюди присутніми, але вони при своїй нечуваній ощадности і скупости не жаліють гроша, коли йде про ратування здоровля. Поруч жидівських Крезів, багатів-купців і промисловців та заможньої інтелігенції ви стрінете крайніх бідаків, які туляться в спеціяльних захистах. Справді, якось дивно вдаряє відома жидівська нехлюйність, відсутність примітивної гігієни в масах з тим гоном, який не рахується з найбільшими видатками, коли здоровля є в небезпеці.

Окремою славою втішаються тут „die galizischen Kurgäste". Під цею назвою розуміють тут галицьких Жидів, які є синонімом жидівського гетта з усім його нехлюйством, брудом, з довгими пейсами і халатами. На рахунок тих „gal. Kurgäste" записують також Жидів словацьких, мадярських і инших, взагалі всіх, що носять на собі признаки гетта. В паперових крамницях стрінете спеціяльні листівки з характеристичними постатями з цього жидівського світа з немилосердним і багатомовним пояснюючим підписом: „Die galizischen Kurgäste". Зовсім природно, що з огляду на таку популярність і „славу" не належить до приємности признаватися до тісі „Galizien". Жидівські інтелігенти, а за ними й мешканці